

Гене́за

Людмила Масол
Олена Гайдамака
Оксана Колотило

НОВА УКРАЇНЬСЬКА
ШКОЛА

МИСТЕЦТВО

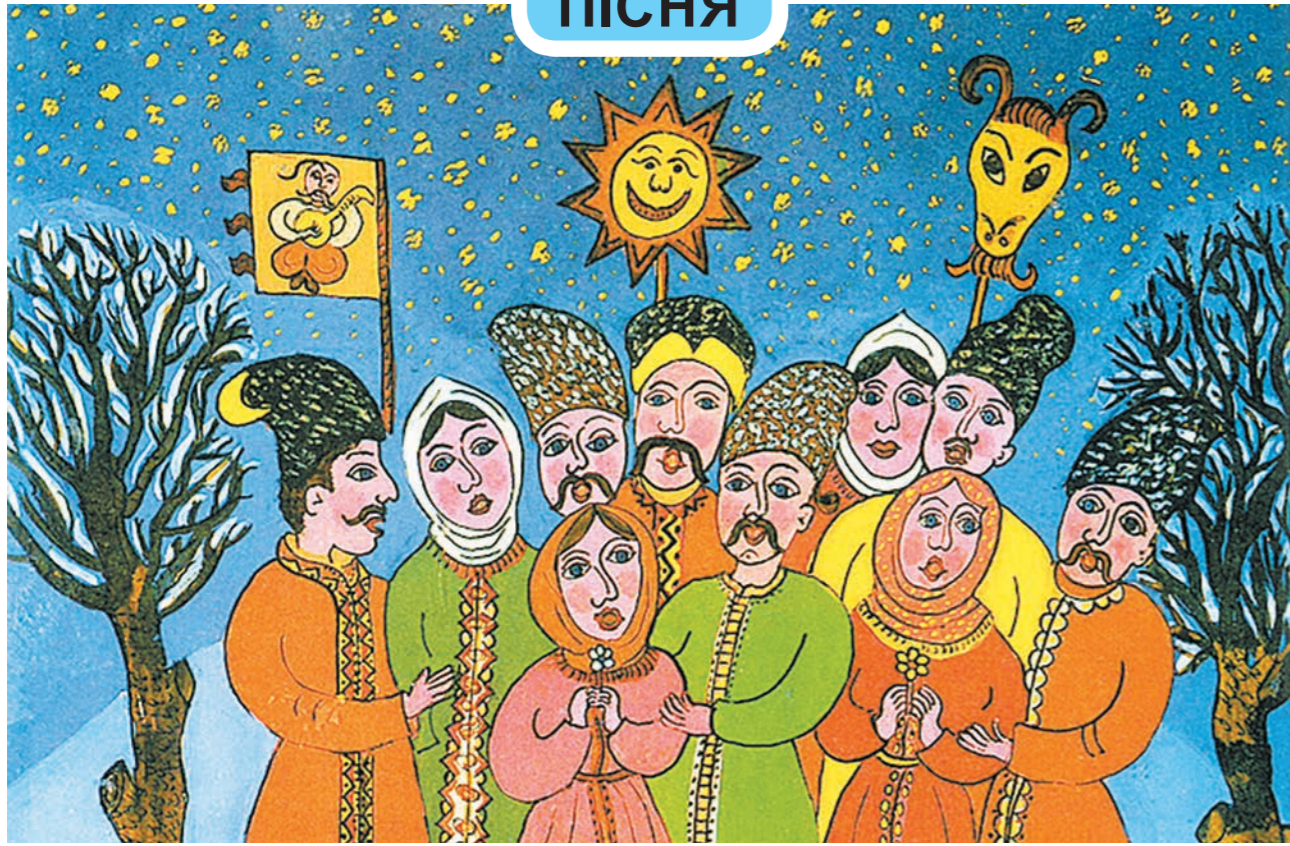
Частина 1

1

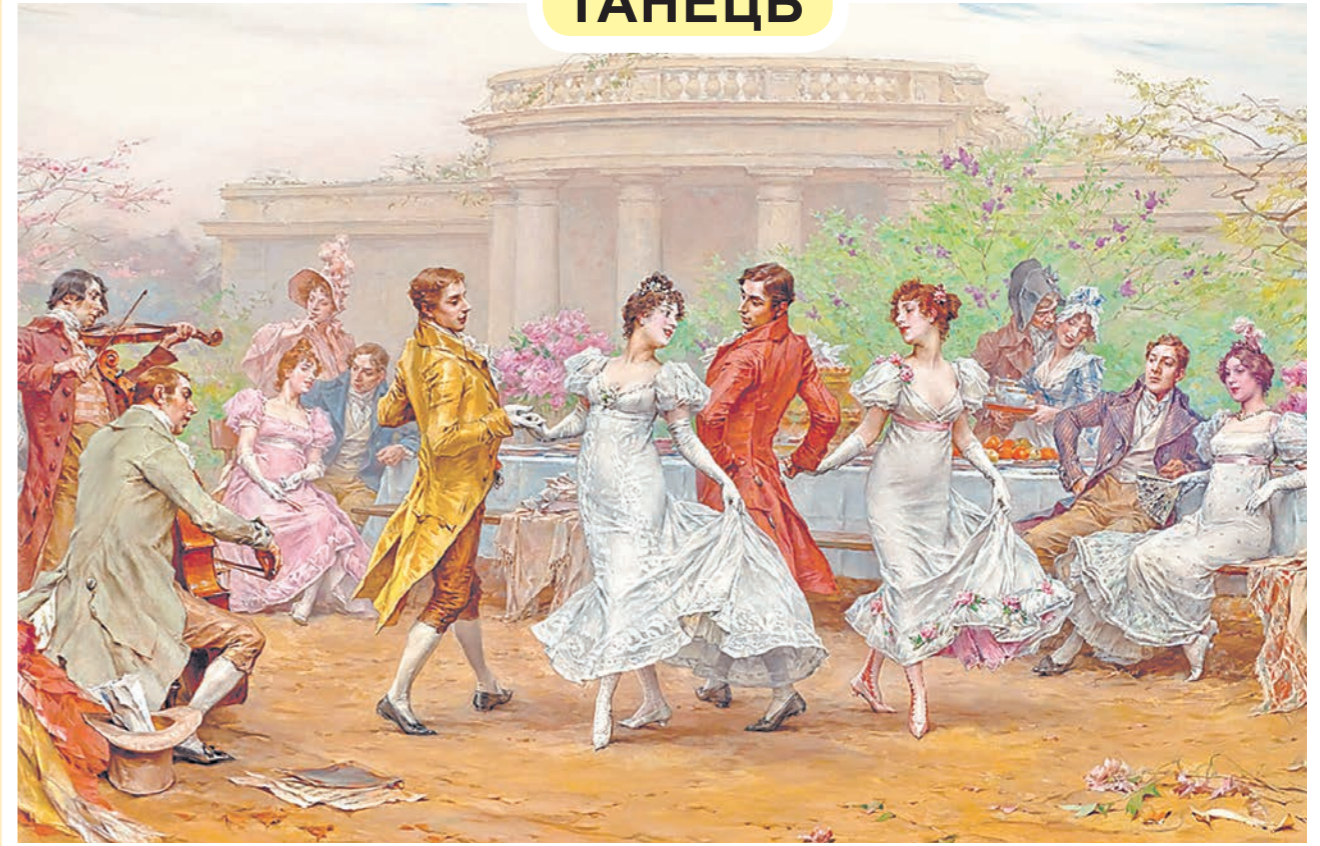
КЛАС

ПІСНЯ

ТАНЕЦЬ

ДЕРЖАВНИЙ ГІМН УКРАЇНИ

*Музика Михайла Вербицького
Слова Павла Чубинського*

Ще не вмерла України і слава, і воля,
Ще нам, браття молодії, усміхнеться доля.
Згинуть наші воріженьки, як роса на сонці.
Запануєм і ми, браття, у своїй сторонці.

Приспів:

Душу й тіло ми положим за нашу свободу,
І покажем, що ми, браття, козацького роду.

ОПЕРА

БАЛЕТ

Людмила Масол, Олена Гайдамака, Оксана Колотило

МИСТЕЦТВО

Підручник інтегрованого курсу для осіб
з особливими освітніми потребами
(Н 54.1 – Н 54.2)

1 клас

(у 2-х частинах)

ЧАСТИНА 1

Рекомендовано Міністерством освіти і науки України

Київ
«Генеза»
2024

УДК 7*кл1(075.2.056.262)
М29

*Рекомендовано Міністерством освіти і науки України
(наказ Міністерства освіти і науки України від 03.02.2023 р. № 110)*

Видано за рахунок державних коштів. Продаж заборонено

*Підручник створено відповідно до Типової освітньої програми,
розробленої під керівництвом О. Я. Савченко;
Типової освітньої програми, розробленої під керівництвом Р. Б. Шияна*

УМОВНІ ПОЗНАЧЕННЯ:

— Завдання і
запитання

— Переглянь

— Послухай

— Заспівай,
заграй

— Зобрази

— Узагальнення

Масол, Людмила Михайлівна

М29 Мистецтво : підруч. інтегр. курсу для осіб з особ.
освіт. потребами (Н 54.1 – Н 54.2). 1 кл. (у 2-х ч.) :
ч. 1 / Людмила Масол, Олена Гайдамака, Оксана
Колотило. — Київ : Генеза, 2024. — 80 с. : іл.

ISBN 978-617-8353-74-2

ISBN 978-617-8353-75-9 (Ч. 1)

УДК 7*кл1(075.2.056.262)

ISBN 978-617-8353-74-2

ISBN 978-617-8353-75-9 (Ч. 1)

© Масол Л. М., Гайдамака О. В.,
Колотило О. М., 2024

© ТОВ «Генеза», оригінал-макет, 2024

ЛЮБИ ПЕРШОКЛАСНИКИ ТА ПЕРШОКЛАСНИЦІ!

Цей підручник поведе вас у Країну Мистецтва. Ви мандруватимете з вірними помічниками — Ляською та Барвиком. Вони навчать вас співати, малювати, передавати красу довкілля у творчості.

Щасти!

Розділ I

МИСТЕЦТВО – ЧАРІВНЕ ВІКНО У СВІТ

1. ПЕРШИЙ РАЗ У ПЕРШИЙ КЛАС...

Школа відчиняє двері в дивовижний світ Мистецтва. Звуки, які ти чуєш: гудіння машин, спів птахів, — шумові. **Музичні звуки** співають або виконують на музичних інструментах.

Допоможи Барвику визначити музичні та шумові звуки. Знайди на малюнку музичні інструменти.

Музичні звуки складаються у виразний наспів — **мелодію**. Вона є основою музики.

*М. Скорик. Мелодія. «Гойда, гойда-гой, ніченька іде» у виконанні Н. Матвієнко (фрагмент).
Е. Градескі. «Дорогою додому зі школи».*

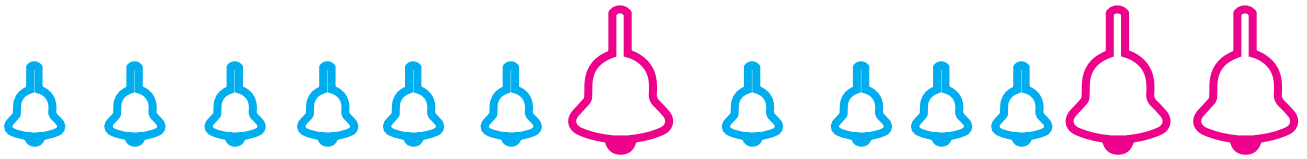

Як виконується музика? Придумай рухи до одного з творів.

ПІСНЯ ПЕРШОКЛАСНИКА

Музика і слова *Наталії Май*

Пер-ший раз у пер-ший клас ми йде-мо о - хо - че,
пер-шим дзво-ни-ком для нас про-дзве-нів дзві-но - чок.

Придумай мелодію поспівки та виконай її.

Продзвенів дзвінок, почнемо урок. Добрий день!

Підкажи Барвику, як слід поводитися під час співу.

Порівняй музичні звуки з шумовими. Як вони ви-никають?

1. ПЕРШИЙ РАЗ У ПЕРШИЙ КЛАС...

Світ, що відкриє тобі школа, сповнений захопливих фантазій, бажання пізнати невідоме.

Усе, що ти бачиш навкруги, можна намалювати, наприклад, за допомогою крапок і виразних ліній. Так народжується образотворче мистецтво.

Що зображено за допомогою ліній і крапок? Порівняй крапки зі звуками, лінії — з мелодіями.

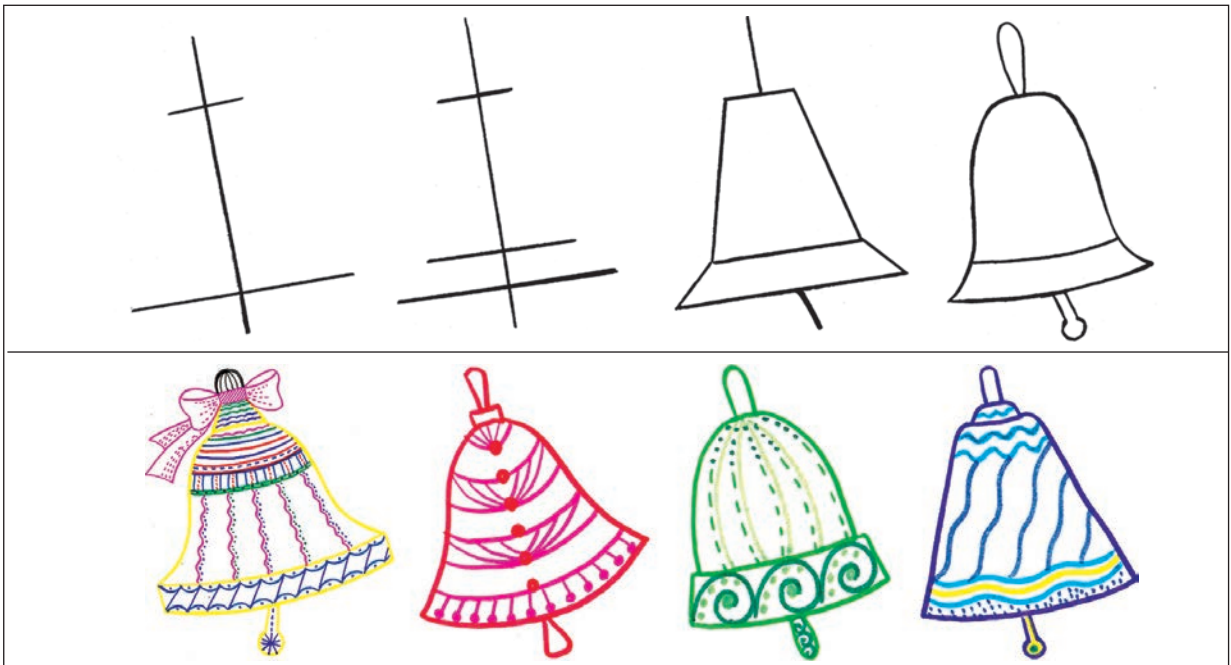
Допоможи Лясольці знайти інструменти, якими користуються художники.

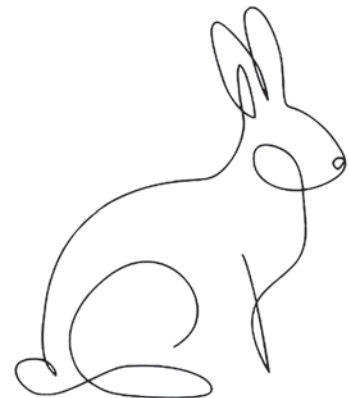
Вправа. Потренуйся малювати різні лінії, які нагадують гори, хвильки, пружинку, равлика.

Придумай і намалюй шкільний дзвоник (фломастери, олівці). Поміркуй, як його можна прикрасити.

У вільну хвилинку потренуйся разом з Барвиком малювати однією лінією, не відриваючи руки.

2. МОЇ ДРУЗИ

У школі ти навчатимешся читати, писати, рахувати, співати, малювати. А також — спілкуватися з однолітками та дружити.

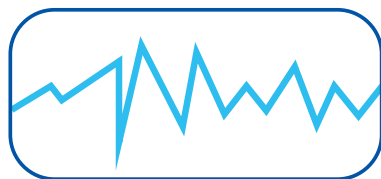
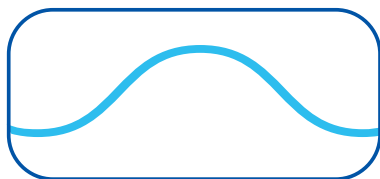
Поміркуй, чи можна назвати друзями тих, кого зображено на картинах. Поясни. Чи є в тебе друзі — домашні улюбленці?

Українська народна пісня «Котику сіренький». Я. Барнич. «Коник».

Яка з мелодій спокійна та ніжна, а яка — жвава та грайлива? Порівняй ці мелодії з лініями.

М/ф «Тиша, вечір надворі».

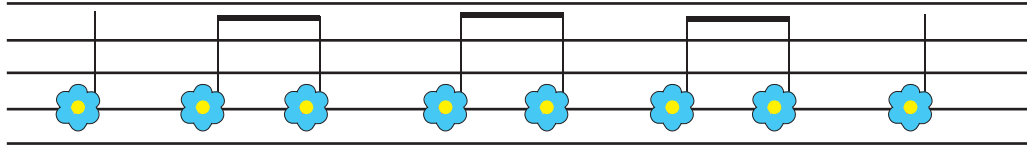
Музичні звуки є **довгі** та **короткі**.

Короткі назвемо ТІ, позначимо \square або \square .

Довгі назвемо ТА, позначимо \square або \square .

Заспівай поспівку з довгих і коротких звуків.

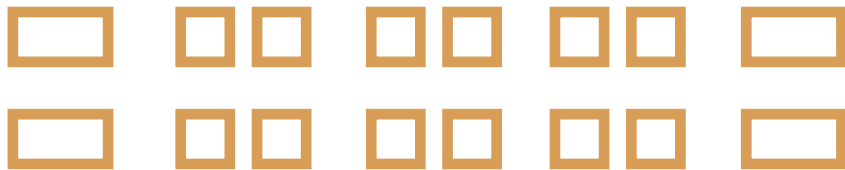

Ми — друж-ний і ве - се - лий клас.

І друж-ба по - єд - на - ла нас.

Проплескай послідовність звуків поспівки.

Розглянь малюнок і скажи, як треба поводитися під час слухання музики.

Придумай мелодію до привітання «Добрий день, друзі!». Відшукай у ній довгі й короткі звуки.

2. МОЇ ДРУЗИ

З друзями завжди весело гратись, подорожувати, фантазувати.

Що відбувається на ілюстрації? Віднайди предмети, зображені різними виразними лініями. Розкажи сусіду по парті, якими цікавими справами ти займаєшся зі своїми друзями.

Головна я не дарма, бо я лінія **пряма**.

А я — **ламана**. Впізнали?
Помандрую в гори з вами.

Намалюю всі дива,
бо я лінія **крива**.

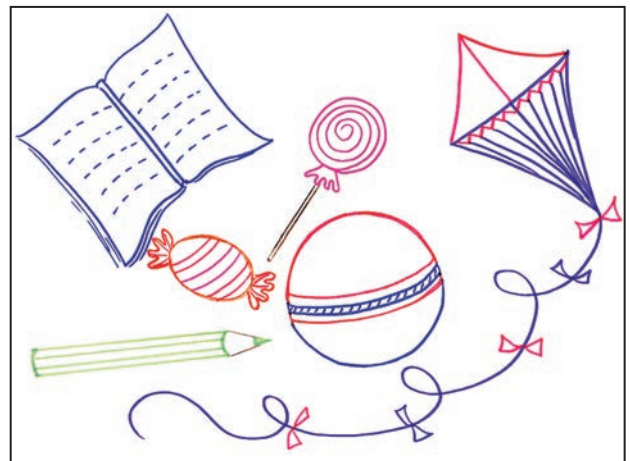
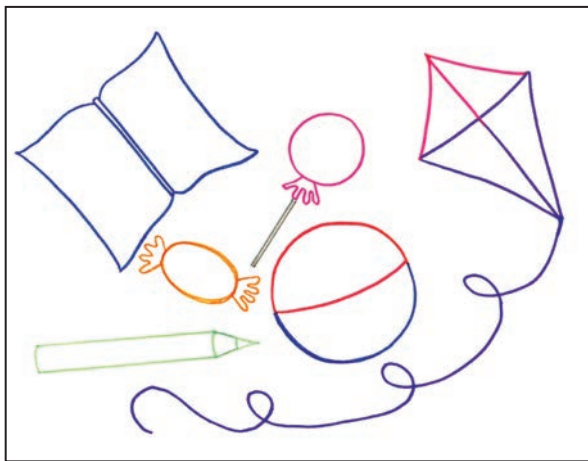

На день народження друзям зазвичай дарують цікаві та корисні подарунки. Віднайди на картині різні види ліній.

Створи настрій своєму другові (подружці). Намалюй для них подарунок за допомогою різних ліній.

На дозвіллі з друзями пограйте у гру «Відгадай характер лінії». Зображуйте лінії руками в повітрі.

3. МОЄ ДОВКІЛЛЯ

Музичними звуками можна відтворити голоси довкілля. Музичні звуки бувають **високі** та **низькі**.

Підкажи Барвику, хто з мешканців лісу спілкується високими голосами, а хто — низькими. Які музичні інструменти можна дібрати кожному з них?

сопілка

трикутник

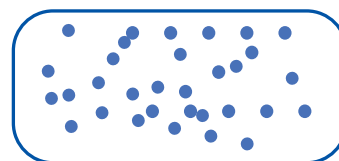
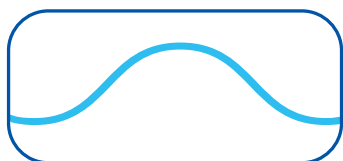

бубон

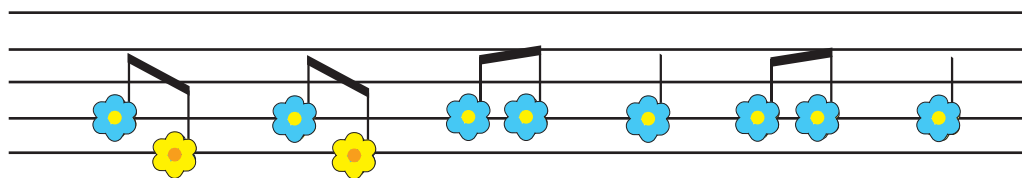
Звуки грому. *Е. Гріг. «Пташка»*. *В. Подвала. «Їжачок»*. «Дятел».

Порівняй звуки. Які із цих малюнків відповідають рухам їжачка, а які — дятла?

Пограй у гру «Зозуля та соловейко».

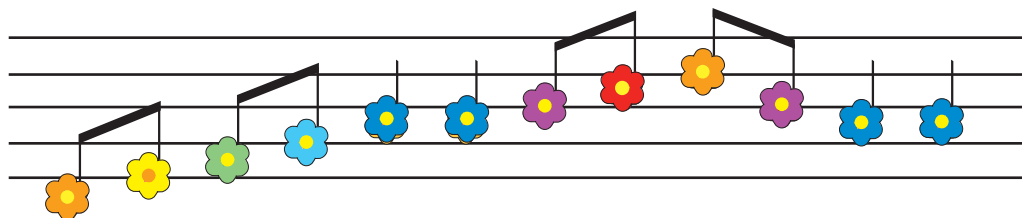
Ку-ку, ку-ку, тьох-тьох-тьох, тьох-тьох-тьох.

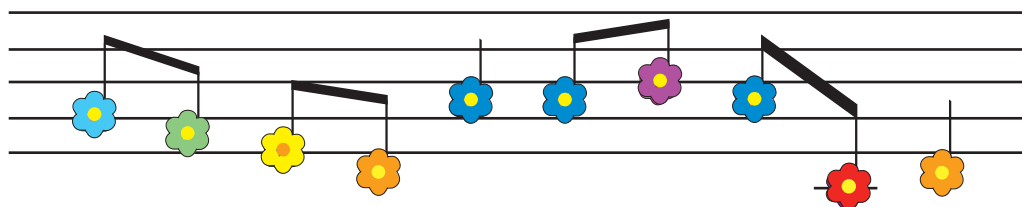
На цю мелодію створи поспівку «Дінь-дон».

ПРИЛЕТІВ КОМАРИК

Музика народна Слова *В. Гончарук*

На-су-ну-ли хма-ри, при-ле-тів ко-ма-рик,

ка-же: «Бу-де дощ! Ду-же силь-ний дощ!»

Пофантазуй і придумай музичну історію з голо-сами тварин різної висоти.

3. МОЄ ДОВКІЛЛЯ

На прогулянці в лісі можна почути різні звуки — шепіт листя, спів пташок, шурхіт їжачків.

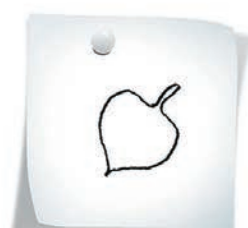

Як художниця зобразила їжачків?

Для того щоб малюнок був виразним, художники часто обводять його лінією — **контуром**.

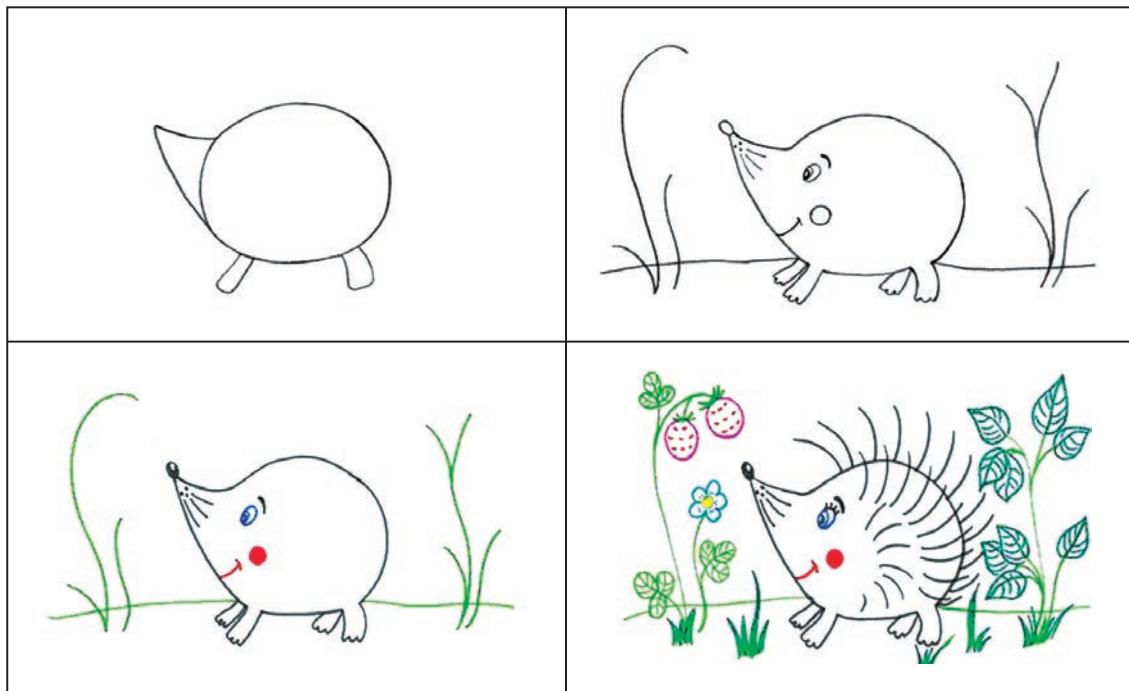

Допоможи Лясольці впізнати, кого або що намалював Барвик за допомогою контурів.

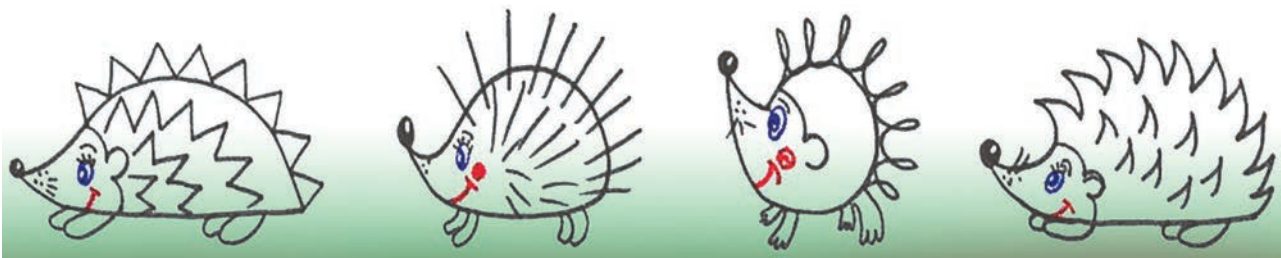

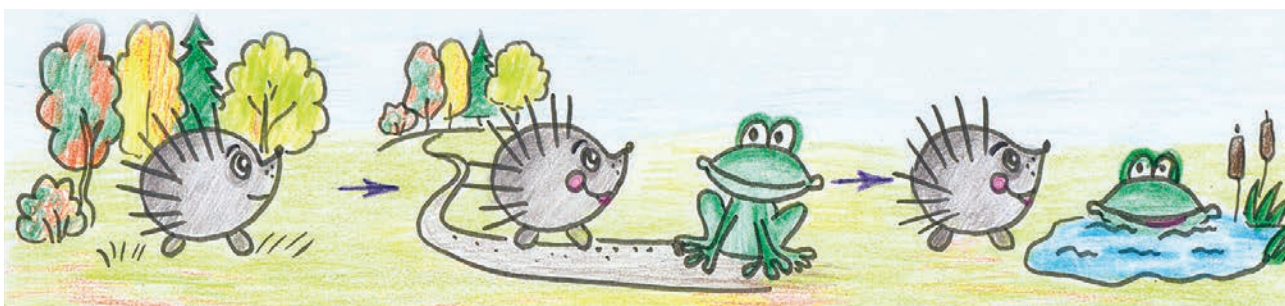
Намалюй їжачка (фломастери, олівці).

У зразках малюнків їжачків знайди відмінності в зображенні голочок.

Склади казочку про їжачка за малюнком.

4. СВІТ НАВКОЛО ТЕБЕ

Музика може відтворювати навіть «голоси» і рухи комах.

В. Барвінський. «Жучок і Жучиха». А. Штогаренко. «Метелик».

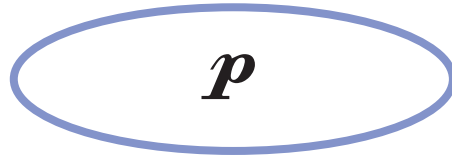
Якою гучністю композитори передали політ комах? Якому музичному твору відповідає картина?

Музичні звуки бувають **гучні** та **тихі**. У музиці силу звучання позначають так:

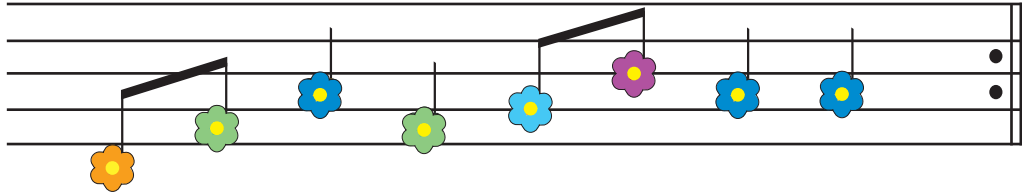
f (форте) — гучно, ***p*** (піано) — тихо.

Гра «Луна» («Ау»).

Заспівай поспівку про павука гучно, а про мушку — тихо. (Слова і музика В. Верховинця.)

Па - вук сі - рий, во - ло - ха - тий,

f павук хижий, головатий
павутину снує в лісі
на малих мушок.

p Мушко, мушко, стережися,
павутини не торкай,
бо як зловить павук хижий,
буде, мушко, тобі край.

|| — знак повторення.

Створи звукові картини: «Як легенький вітерець перетворився на сильний вітер» (голосом); «Як з дощових крапельок почалася злива з громом» (на інструменті). Пригадай, які бувають музичні звуки.

КОРОТКІ

ДОВГІ

ТИХІ

ВИСОКІ

НИЗЬКІ

ГУЧНІ

4. СВІТ НАВКОЛО ТЕБЕ

Світ навколо такий цікавий і різноманітний — у формах, барвах, звуках. А спостерігати завжди захопливо.

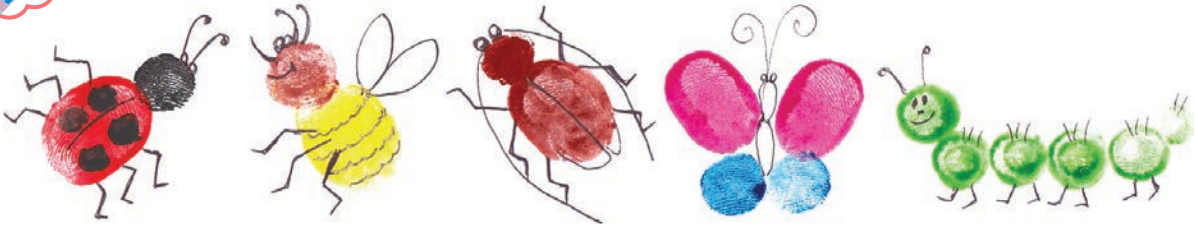

Розглянь різнобарв'я метеликів, форму і візерунки крилець.

Усе, що ти бачиш, можна малювати не лише олівцями, фломастерами чи крейдою, а й **пензлями**. Для цього користуються **фарбами**.

Вправа. Намалюй пальчиком, умоченим у фарбу.

Намалюй комашок на квітучій галявині пензликом та пальчиком, умоченим у фарбу.

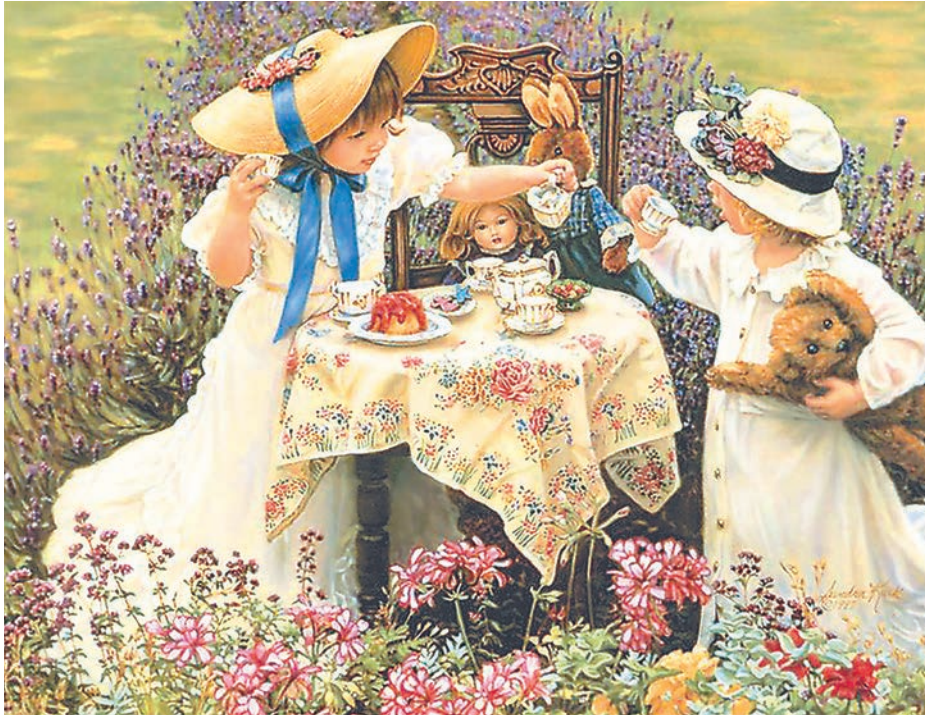
Визнач, чий малюнок розміщено правильно.

Яких ще комах можна намалювати пальчиками та долоньками?

5. ЛЯЛКОВІ НАСТРОЇ

Усі ми любимо гратися. Іграшки дарують нам різні почуття.

Л. Колодуб. «Лялька співає».

Р. Шуман. «Сміливий вершник». Відеоролик до п'єси Л. Колодуб «Лялька співає» (автор Н. Антоник).

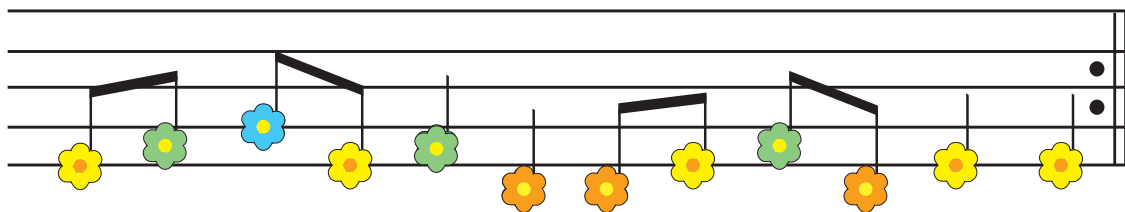

З якими персонажами тебе «познайомила» музика? Які настрої вона передала? Порівняй з настроями в діточок на картинах.

Заспівай пісеньку з різними закінченнями (сумно, весело). Покажи відповідні емоції мімікою, рухами.

Бі-до-лаш-на Ма-ша вчи-лась їс-ти ка - шу:
що-ки Ма-ші в ка-ші, но-сик Ма-ші в ка-ші,

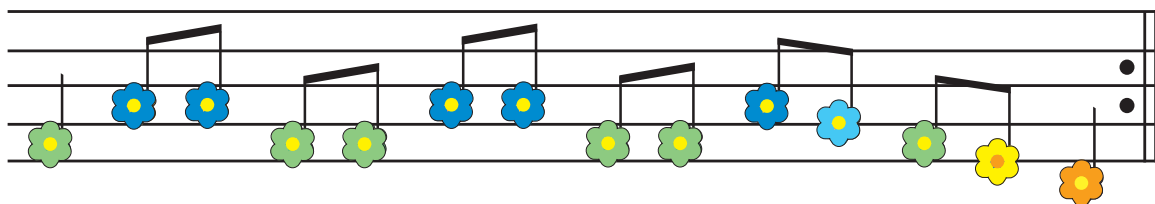

тільки в рота Маші
не попало каші.

Ну й смачненьку кашу
з'їла наша Маша.

За Ігорем Січовиком

І - де би-чок, хи-та-єть-ся, зіт-ха-є на хо - ду:
«Ох, кла-доч-ка кін-ча-єть-ся, я за-раз у-па - ду!»

Який настрій мелодії поспівки про бичка?

Заспівай своїм іграшкам пісні з різними настроями.

5. ЛЯЛКОВІ НАСТРОЇ

Є в Україні художниця, яку називають «Постачальниця щастя». Це Євгенія Гапчинська. Герої та героїні її картин мають різний настрій та емоції.

Знайди на картинах вирази спокою, радості, задоволення, щастя. Пригадай, що тобі приносить задоволення та гарний настрій.

За допомогою фарб та олівців можна створити святковий настрій. Розглянь, як це зробив Барвик.

У святкові дні країни,
в темнім небі між зірок
розквітають диво-квіти,
їм завжди радіють діти.
Здогадались? Це — салют
прикрашає небо тут!

Розкажи, як Барвик наносить фарбу на малюнок. Подивись, як це робить художниця.

Намалюй святковий феєрверк над твоїм містом чи селом (воскові олівці та акварельні фарби).

Відтвори свій настрій за допомогою смайликів.

6. ДИТЯЧІ ЗАХОПЛЕННЯ

Усі діти дуже люблять гратися, зокрема багато дитячих захоплень пов'язані з технікою.

Б. Фільц. «Гра у м'ячик». Р. Шуман. Фортепіанний цикл «Дитячі сцени». «Гра в піжмурки».

Як мистецтво «розповіло» про дитячі захоплення? У які ігри любиш грати ти?

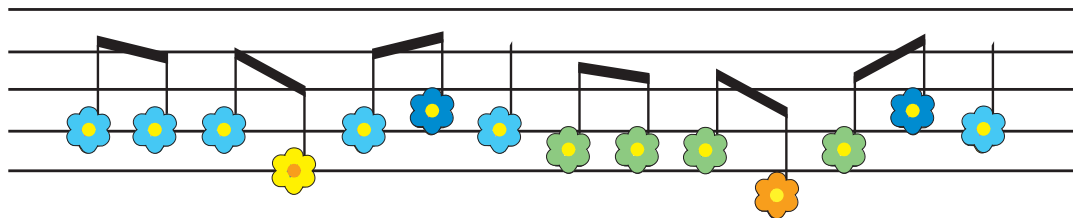
М/ф «Літачок Жужа». Рахуємо до десяти.

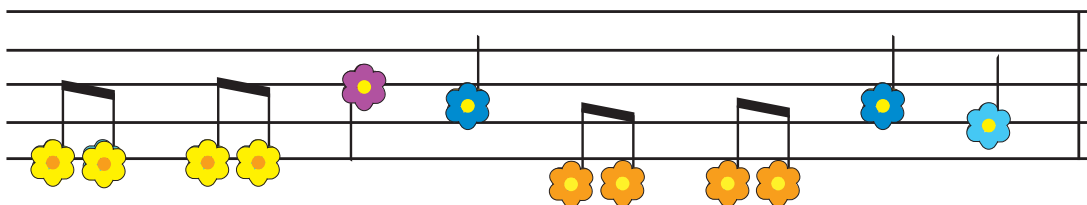

ЛІТАЧОК ЖУЖА

Музика *В. Прокопика* Слова *Н. Танасійчук*

В си-нім не-бі лі-та-чок мчить-ся се-ред зі-ро-чок.

Наш лі-та-чок Жу-жа з ді-точ-ка-ми дру-житьь.

Пригадай пісні з улюблених мультфільмів, порівняй їхні мелодії. Добери відповідні слова.

СПОКІЙНА

НАСПІВНА

РУХЛИВА

ШВИДКА

Розкажи про свої захоплення. Дізнайся, як допомагають у вивченні мистецтва планшет та синтезатор.

6. ДИТЯЧІ ЗАХОПЛЕННЯ

Нас оточують цікаві прилади. Діти захоплюються машинками, літачками, роботами.

Пригадай, з яким ще транспортом ти ознайомлюєшся завдяки мультфільмам.

М/ф «Літачок Ліп» (за мотивами казок *Н. Вовк*).

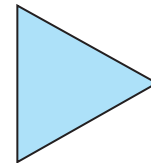
Лінії утворюють різні форми. Наприклад, прямокутну, трикутну.

прямокутник

квадрат

трикутник

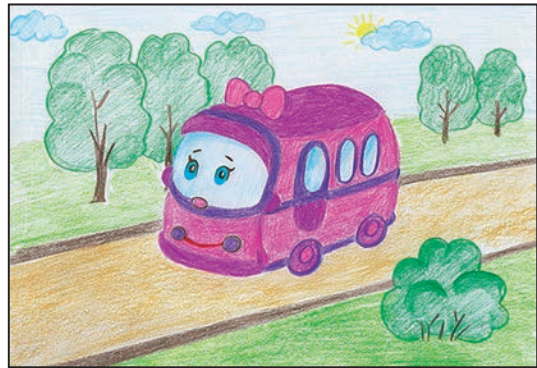
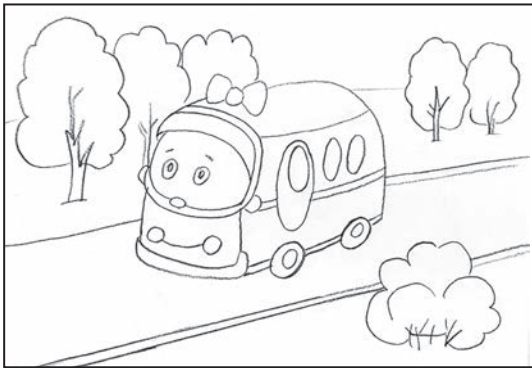

Наведи приклади, де у твоєму житті можна спостерігати трикутні та прямокутні форми.

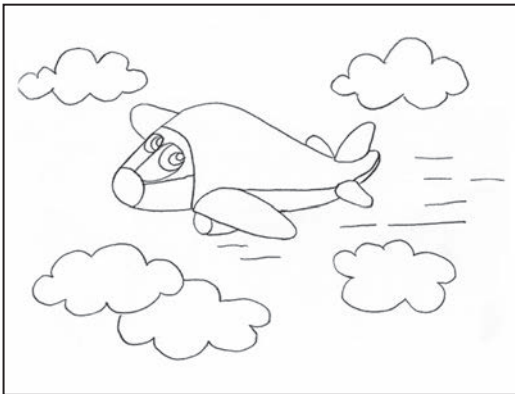

Намалюй диво-машину, використовуючи різні форми (олівці).

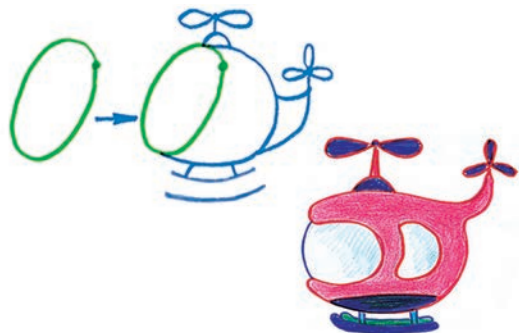
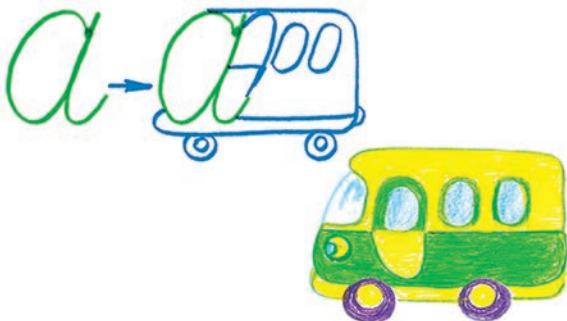
Варіант 1

Варіант 2

Пригадай, як пишуться вивчені літери. Створи веселий образ літери-машинки чи іншої іграшки. Поцікався, як можна малювати за допомогою комп'ютера.

7. ОСІННІЙ ЯРМАРОК

Осінь називають щедрою, адже вона дарує людям багатий урожай — овочі, фрукти. Мистецтво може нам розповісти про осінні дари.

В. Кузнєцов. Український ярмарок (гурт «Дзвони»).
Український народний танець «Козачок».

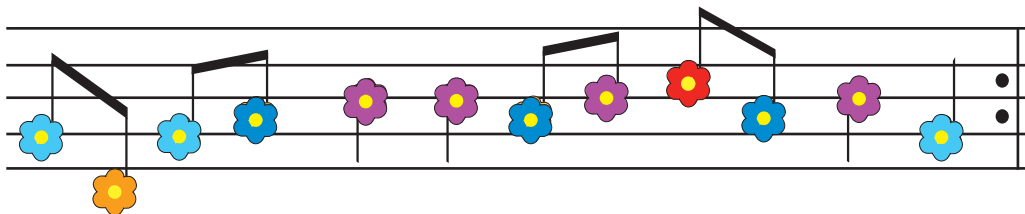
Який настрій викликала в тебе ця музика? Розглянь картину про дари осені. Який її загальний настрій?

«Оживи» картину. Уяви, що фрукти та ягоди раптом заспівали. Виконай виразно придумані мелодії, щоб однокласники (однокласниці) відгадали героїв картини.

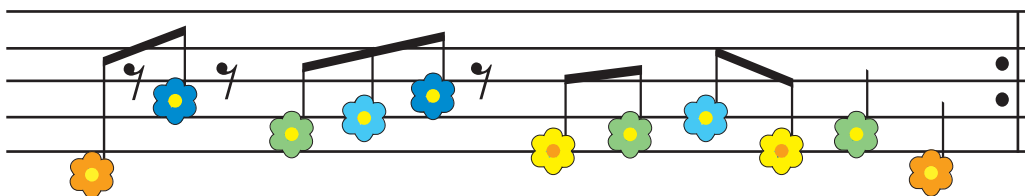

УРОЖАЙНА

Музика народна Слова *Н. Кукловської*

О-сінь на-сту-пи-ла, яб-лук на-тру-си-ла.
Ось і гру-ші, й сли-ви, і смач-ні, й кра-си-ві.

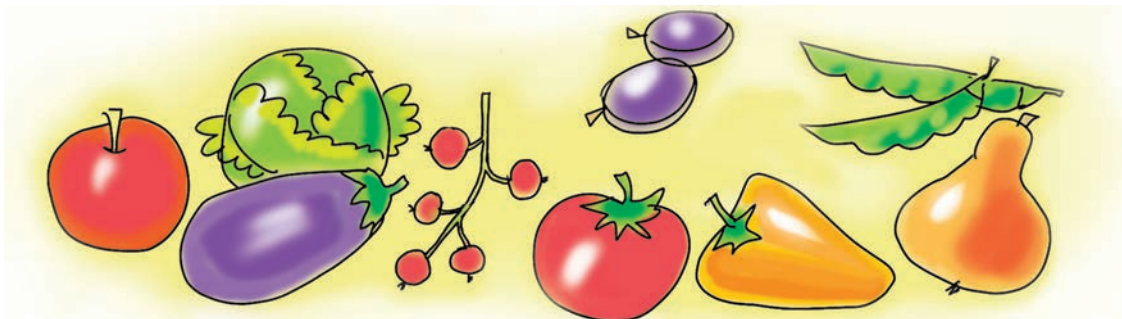
Ой так, ой так, так, і смач-ні, й кра-си-ві.

! Під час співу чітко та зрозуміло вимовляй усі звуки!

γ — знак перерви у звучанні

Гра «Ярмарок». Намалюй овочі та фрукти, що тобі подобаються. Порадься з дорослими, скільки вони можуть коштувати. Зроби наліпки-цінники на малюнки.

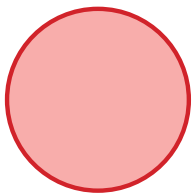
7. ОСІННІЙ ЯРМАРОК

Всіх дивує осінь нині:
прикотила гарбузи і дині.
Заглянула швидко в сад —
яблук, груш труснула
і збирала виноград!

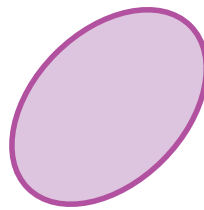

Назві овочі та фрукти, зображені на картинах.
Яку форму вони мають?

Лінії утворюють круглу та овальну форми.

круг

овал

Аплікація — вирізування фігурок із різних матеріалів і наклеювання їх на поверхню.

Виконай аплікацію «Веселі фрукти» з кольорового паперу.

Поясни Лясольці, як потрібно правильно розмістити аплікацію на папері.

Зверни увагу на різні форми овочів і фруктів. Які ще фрукти мають круглу чи овальну форму?

8. МОЯ УКРАЇНА БАГАТА Й ГОСТИННА

Усе, що тебе оточує, твої рідні та друзі — усе це твій рідний край, наша співуча Україна!

Музика О. Осадчого, слова Ю. Рибчинського «Земле моя».

Про що ця пісня, яка її мелодія? Як ти розумієш назву картини Марфи Тимченко «Співуча Україна»?

НАСПІВНА

ШИРОКА

НІЖНА

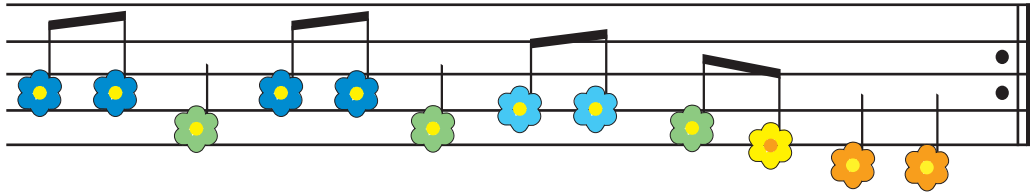
Відтвори ритм.

Щед - ра і доб - ра на - ша зем - ля!
 Це - Ук - ра - ї - на рід - на мо - я!

Виконай поспівку.

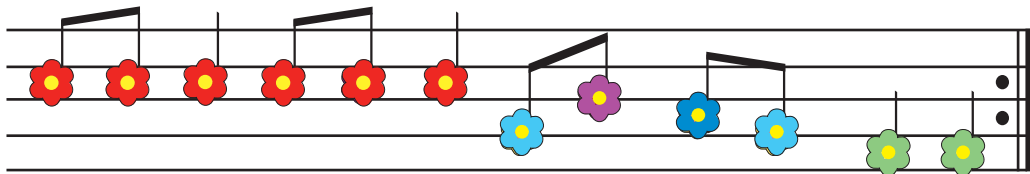
Рід-ний край, рід-ний край, Ук-ра-ї-но на-ша!
 На-вкру- ги все цві-те, ти у нас най-кра-ща!

Виконай поспівку в різному характері: легко, на-співно та урочисто. Покажи рукою, як рухається мелодія.

НА МІСТОЧКУ

Музика *А. Філіпенка* Слова *Г. Бойка*

Че-рез міст пе-ре-йти тре-ба нам, ма-ля-там,
 щоб гри-би, щоб гри-би в лі-сі по-зби - ра-ти.

Заспівай пісню в ролях відповідно до характерів героїв: злий вовк, сміливий козлик.

Які пісні про рідний край ти знаєш?

8. МОЯ УКРАЇНА БАГАТА Й ГОСТИННА

Наша рідна земля багата й щедра! Осінь — чудова пора, коли можна спостерігати і фантазувати.

Поміркуй, які вироби можна створити з овочів та фруктів.

Варіант 1. Перетвори овочі або фрукти на кумедних звіряток (овочі, фрукти, пластилін).

Варіант 2. Подивись, кого або що можна створити з природних матеріалів. Спробуй і ти.

Гра в шахи дуже цікава! Зроби з половинок волоських горіхів шашки-жучки. Запроси друзів до гри. Вирости з горіха дерево — волоський горіх.

9. КРАСА РІДНОЇ ЗЕМЛІ

Світ навколо вражає звуковим і кольоровим розмаїттям. А осінь — справжня мальовничка.

К. Стеценко. Вечірня пісня. С. Людкевич. Старовинна пісня.

Музика швидка чи повільна? Відтвори рухами рук мелодичну лінію пісні. Яку лінію нагадує мелодія?

Пісня — музичний твір для співу. Пісня складається з куплетів. Куплет має **заспів і приспів**.

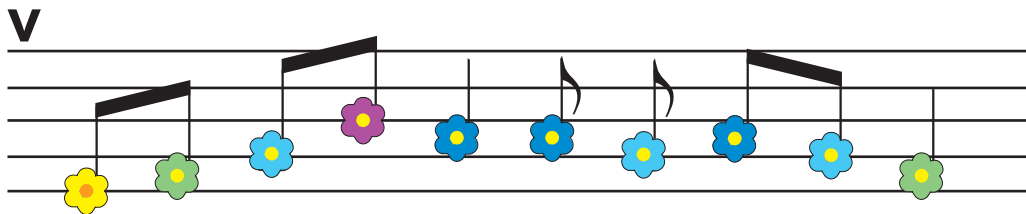
Розглянь пісенне намисто, яке зробила Ля-солька. Чому квіточки мають різні колір і форму?

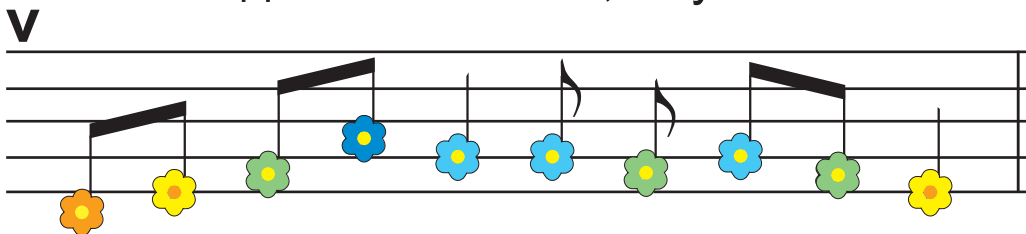

ОЙ ХОДИЛА ОСІНЬ

Музика *М. Ведмедері* Слова *Н. Красоткіної*

Ой хо- ди- ла о - сінь, блу-ка - ла.

Лис- тям - ко в га - ю фар - бу - ва - ла.

Подумай, де під час співу потрібно вдихати повітря, щоб не розривати слова, фрази. Потренуй своє дихання, співаючи «ля, ля, ля» на одному звуці. **V — знак дихання.**

! Під час співу роби спокійний видих, а при вдиху не піднімай плечі.

Визнач в улюблених піснях куплети. Коли співаєш удома, стеж за співацьким диханням.

9. КРАСА РІДНОЇ ЗЕМЛІ

Все довкола: поле, ліс, гори — перетворюється на казковий барвистий букет.

На які кольори багата осінь?

Щоб зобразити світ кольоровим, люди винайшли різні фарби.

Червоний, жовтий, синій — **основні** кольори.

Художники змішують фарби на дощечці — палітрі. Якщо змішати два основних кольори, то отримаємо **похідний**: зелений, оранжевий чи фіолетовий.

Вправа. Утвори похідні кольори.

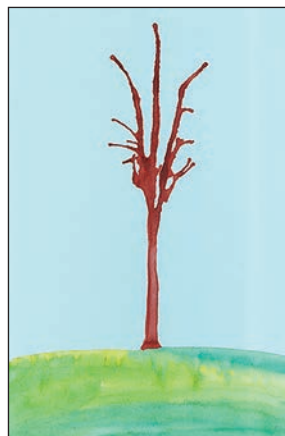

Зобрази природу, роздмухуючи плями (фарби, тонований папір, трубочка для соку та ін.).

Варіант 1

Варіант 2

Назви основні й похідні кольори. На дозвіллі поспостерігай за змінами кольорів у природі восени.

10. ВЕСЕЛКОВИЙ ДИВОГРАЙ

Раз — і пішов дощик, два — засяяло сонечко, три — з'явилася різнокольорова веселка.

Митці присвячували барвистій райдузі вірші, картини, музичні твори.

Г. Арлен. «Десь за веселкою».

Спробуй передати рухами характер музики про веселку. Про що розповіла пісня?

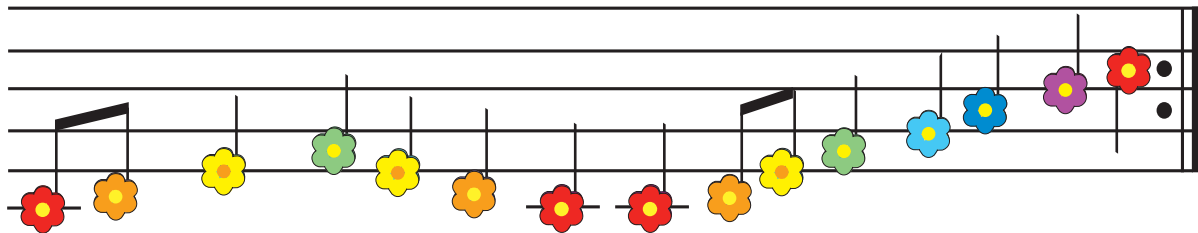
Олександр Шевченко. «Кольори веселки» (із серії «З любов'ю до дітей»).

ВЕСЕЛКА

Слова *Н. Гуркіної*

v

Дощ про-йшов, і міст з'я-вив-ся, сім у ньо-го ко-льо-рів.
На -віть зай-чик за-ди-вив-ся, ди-ву-див-но-му зра-дів!

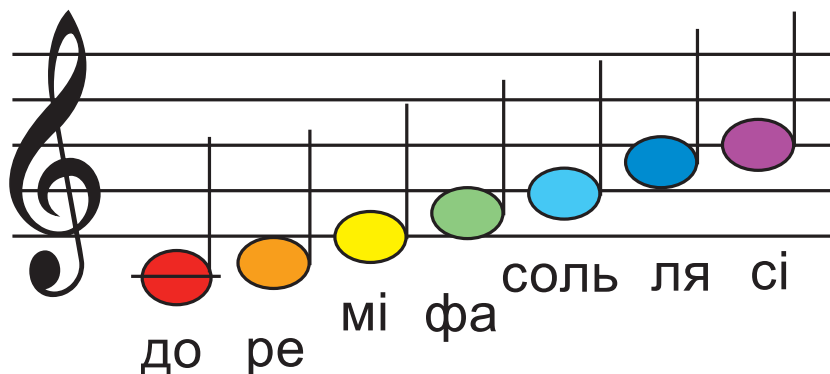
КАП-КАП-КАП

Музика і слова *Н. Май*

Порівняй музику про веселку. Під час співу «до-помагай» дощичку різними звуками: оплесками, клацанням пальчиків, грою на трикутнику.

У веселці — сім кольорів, а в музиці — сім нот. Вони «живуть» на **нотоносці**. Двері до будиночку нот «відкриває» **скрипковий ключ**.

Розкажи рідним про мешканців будиночку нот. Повтори їх назви.

10. ВЕСЕЛКОВИЙ ДИВОГРАЙ

Природа подарувала людям таке чудове явище, як веселка. У ній ми можемо побачити сім кольорів. Вони розміщені в такому порядку: червоний, оранжевий, жовтий, зелений, блакитний, синій, фіолетовий.

Розкажи про зображений краєвид. Чи спостерігав (спостерігала) ти після дощу веселку? Якою вона була?

Створи малюнок з веселкою (акварель). Передай радісний настрій за допомогою основних і похідних кольорів. Римівка допоможе запам'ятати послідовність розміщення кольорів райдуги.

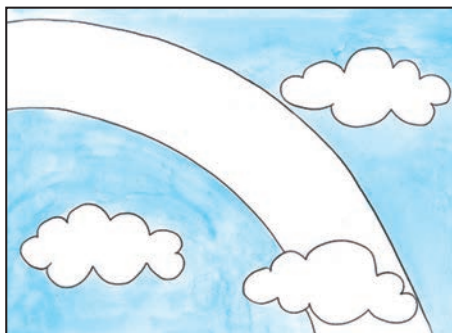
Чапля осінь жде завзято,
буде сани фарбувати.

Червоний-оранжевий-жовтий-зелений-блакитний-синій-фіолетовий.

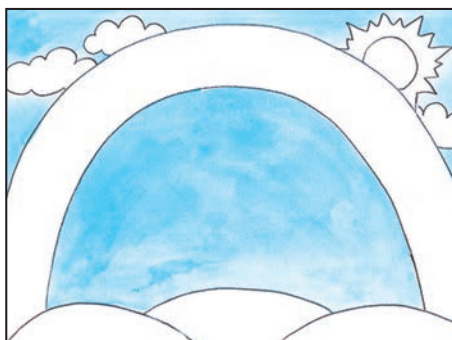

Намагайся, щоб твій малюнок повністю заповнював аркуш

Варіант 1

Варіант 2

Назви кольори веселки. Знайди їх у своєму одязі, іграшках та в інших речах, що тебе оточують.

11. РІЗНІ БАРВИ У ПРИРОДИ

За допомогою звуків можна передати різні почуття, настрої. А можна створити звукові картини.

Створи разом із друзями звукові картини «Пісня осені» та «Хоровод зими». Оберіть головних героїв: дощ, вітер, сніжинки тощо. Поміркуйте, звуки якої гучності й тривалості підійдуть для них. Які танцювальні рухи прикрасять кожен звукову картину?

Український народний танець «Метелиця» (фрагмент).

Кітара. «Зимовий вальс» (фрагмент).

Який характер танців? Які танці ти знаєш? Поміркуй, яких танців навчилися Лясолька і Барвик.

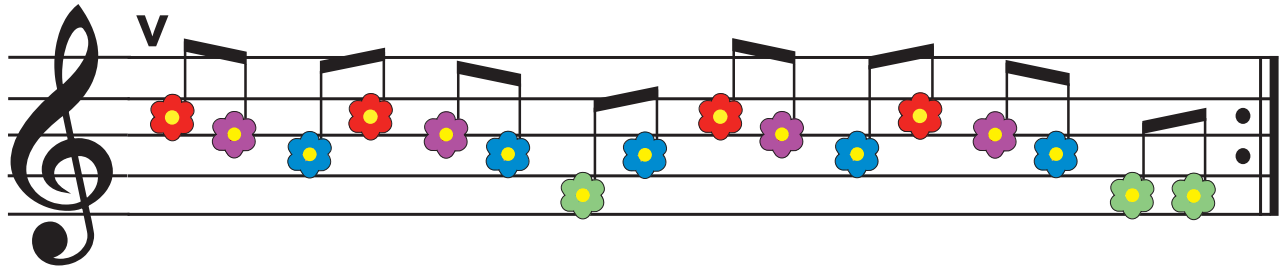

Танець — вид мистецтва, рухи під музику.

МЕТЕЛИЦЯ

Музика народна Слова *В. Верховинця*

Ой, на-дво-рі ме-те-ли-ця, кру-тить, вер-тить хур-де-ли-ця.
Ві-є во-на, по-ві-ва-є, ма-лих ді -ток роз-ва-жа-є.

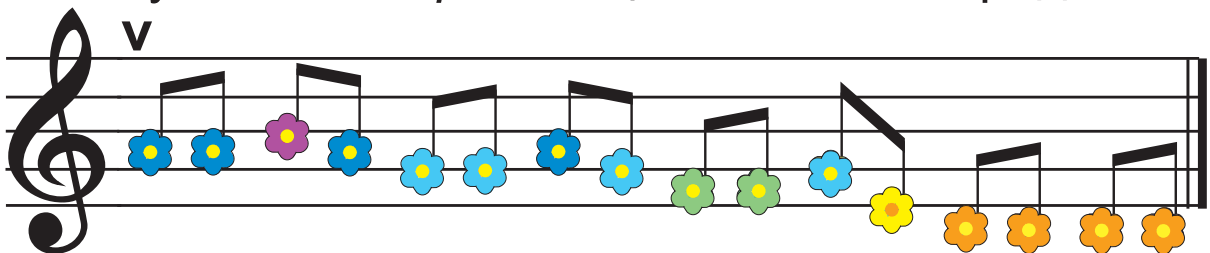
Порівняй танець і пісню. Який музичний інструмент доречно обрати для супроводу пісні?

ЗРОБИМ КОЛО

Руханка

Музика *В. Верховинця* Слова народні

Зро-бим ко-ло, по-гу-ляй-мо і ве-се-ло за-спі-вай-мо.

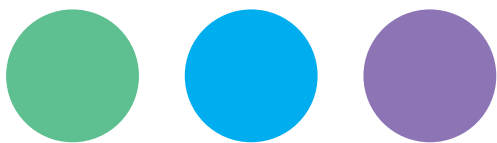
Поцікався, які танці знають твої близькі та знайомі. Замість зарядки виконуй танцювальні рухи.

11. РІЗНІ БАРВИ У ПРИРОДИ

Розглядаючи жовте сонечко, червоні й оранжеві квіти, ми відчуваємо лагідне тепло. А від споглядання блакитної криги, снігу чи синьої хмари нам стає холодно. Тому художники так і назвали ці кольори — **теплыми й холодними**.

Теплі кольори

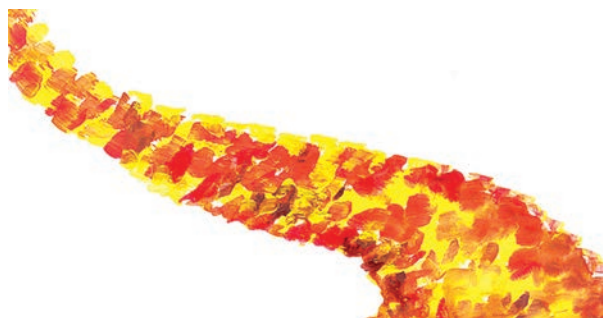
Холодні кольори

Знайди на картині теплі та холодні кольори.

Вправа. Зроби доріжку з опалого листя фарбами теплих кольорів. Утвори льодяну гірку холодними кольорами.

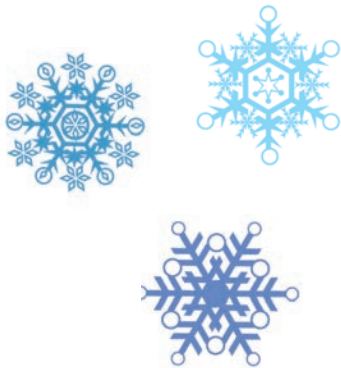

Варіант 1. Намалюй теплими кольорами затишний будиночок Осені.

Варіант 2. Намалюй холодними кольорами крижану оселю Зими.

Подивись, як Барвик «сховав» літери та цифри в казкових будиночках. Спробуй і ти.

12. ЗИМОВІ РИТМИ

Ось уже й зима почалася. Завіяла, захурделила, закружляла...

К. Дебюссі. «Сніг танцює» (ксилофон).

Уяви плавне і спокійне кружляння пухнастих сніжинок.

Кожна мелодія має власний ритм. Ось як можна зобразити ритми імен наших героїв та їхніх пісеньок.

Лясолька

Я люб-лю спі - ва - ти.

Барвик

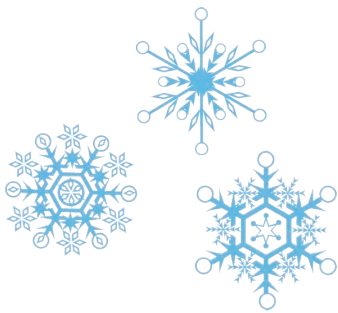

А я — ма-лю -ва - ти.

Ритм — послідовність довгих і коротких звуків у музиці.

- Придумай і заспівай ніжну мелодію до вірша. Обери музичний інструмент для супроводу своєї пісеньки. Поясни свій вибір.

Наче срібні зірочки,
білосніжні квіточки,
із зимової хмаринки
до землі летять сніжинки.

Леся Вознюк

- Барвик спробував заграти цю мелодію на трубі в супроводі барабана. Поясни йому, як зміниться в такому виконанні характер музики сніжинок.

Ритмічна вправа. Проплескай ритм загадки.

Закружляли у повітрі і легенькі, і біленькі
ці маленькі балеринки, називають їх...

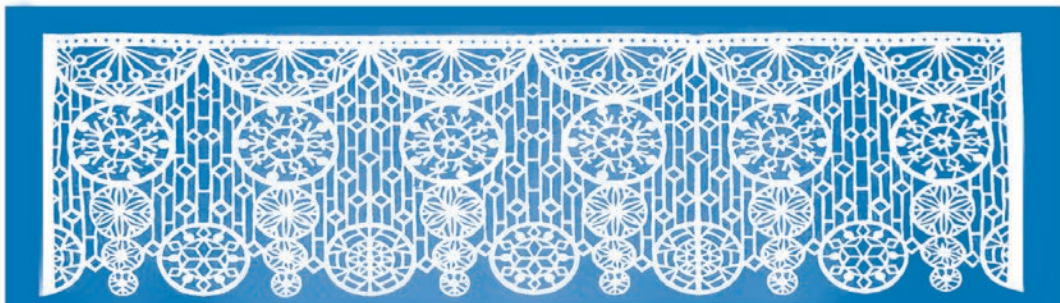
УЖНИЖІНО

Досліди й виконай ритми улюблених пісень.

12. ЗИМОВІ РИТМИ

Узимку сніжинки танцюють свої чарівні таночки, а мороз малює на вікнах різні візерунки.

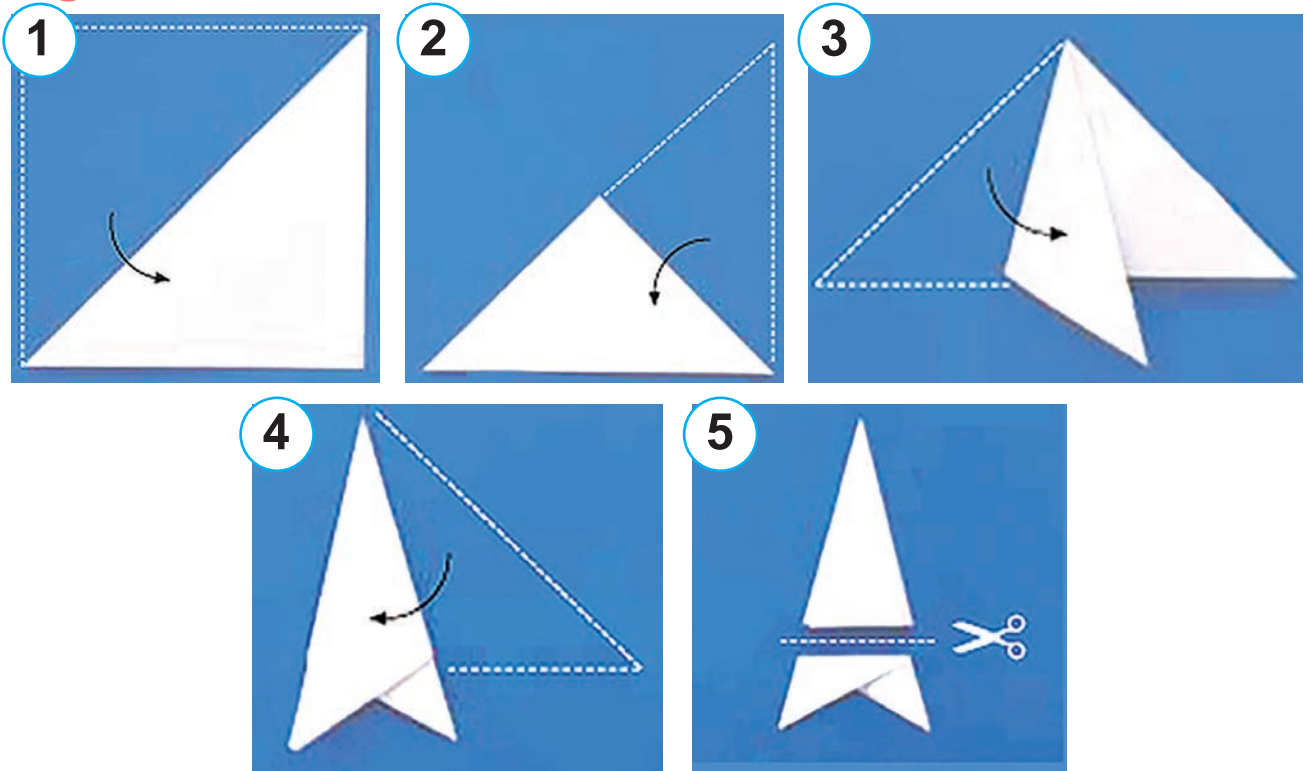

Простеж і розкажи, які елементи чергуються в нижньому зображенні, а які — на картині.

Ритм — це рівномірне чергування елементів.

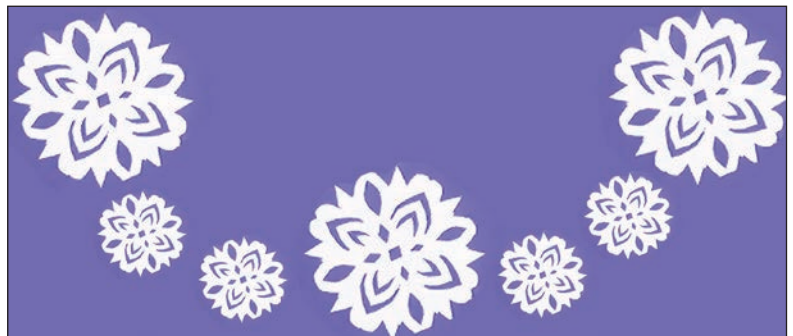
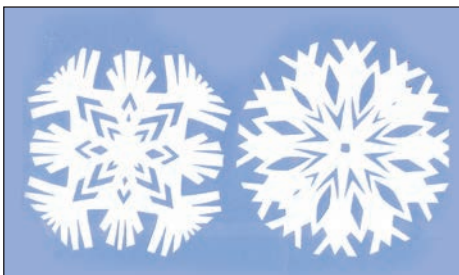
Створи з паперу красиву сніжинку.

Колективна робота. Разом з друзями створи зі сніжинок прикрасу в певному ритмі.

Варіант 1

Варіант 2

Обережно користуйся ножицями!

Наведи приклади ритмів у твоєму житті.

13. СВЯТКОВІ ПЕРЕТВОРЕННЯ

У Країні Мистецтв відбуваються різні дива. Звичайними звуками, фарбами, лініями можна творити незвичайне.

Б. Кріббінс (Bernard Cribbins). «Танець сніговиків».

Яким ти уявляєш танок сніговиків? Він — веселий і бадьорий чи спокійний, що нагадує повільну ходу? Поясни свої міркування.

За ілюстрацією придумай і розкажи історію сніговичка, який навчився співати й танцювати. Який характер музики ти уявляєш? Танець швидкий чи повільний? Спів тихий чи голосний?

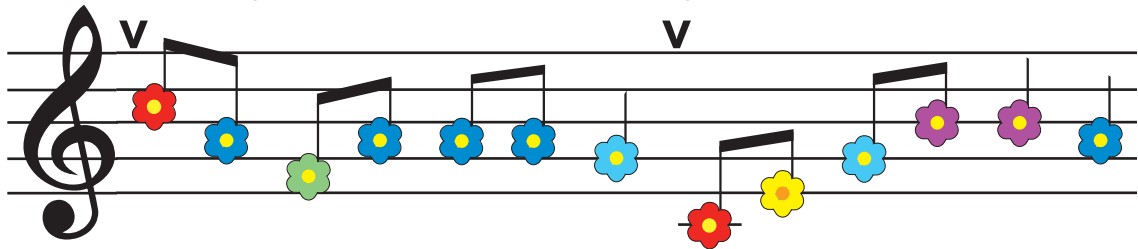

Руханка «Танці-зігріванці» (фізкультхвилинка). Виконай рухи разом з дітьми-артистами.

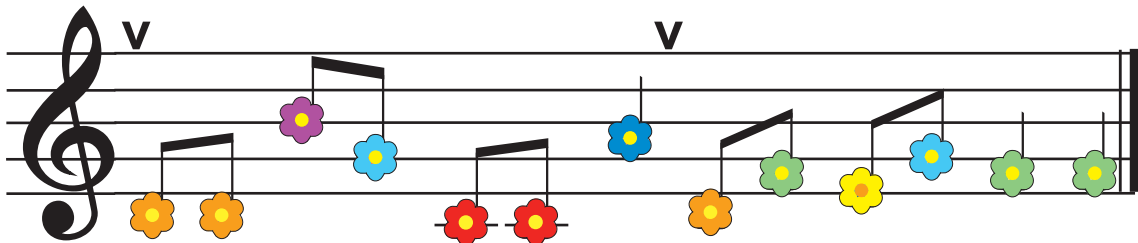

ПІСНЯ СНІГОВИКІВ

Музика і слова *Н. Рубальської*

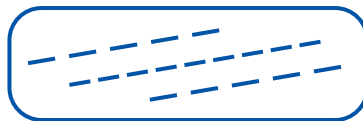
Ми ма-лі сні-го-ви - ки, зліп-ле-ні зі сні-гу,

сто-ї-мо ми у дво-рі ді - тво-рі на вті-ху.

Виконай куплети пісні по-різному: перший — повільно, а другий — із чарівними перетвореннями (жвавіше, веселіше, голосніше). Які лінії відповідають мелодії пісні сніговиків?

! Часто перед початком пісні звучить вступ на музичному інструменті. Уважно стеж за жестами вчителя. Після завершення вступу починай співати за його вказівкою.

Гра «Я — диригент». Виконуючи пісні, потребує показувати жестом початок співу. Пригадай, як правильно брати дихання.

13. СВЯТКОВІ ПЕРЕТВОРЕННЯ

Мистецтво — це казкова країна, де постійно трапляються дива.

Порівняй картини із зображеннями сніговиків. На якій з них переважають світлі, а на якій — темні кольори?

Якщо до фарби додати білого кольору, вона стане світлішою. А крапелька чорної фарби зробить навіть найяскравіший колір темним.

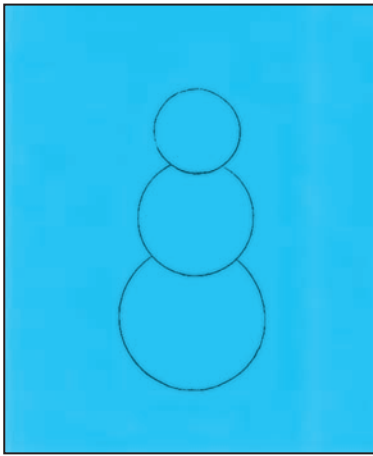

Вправа. За ілюстраціями потренуйся робити синій колір на палітрі темнішим або світлішим.

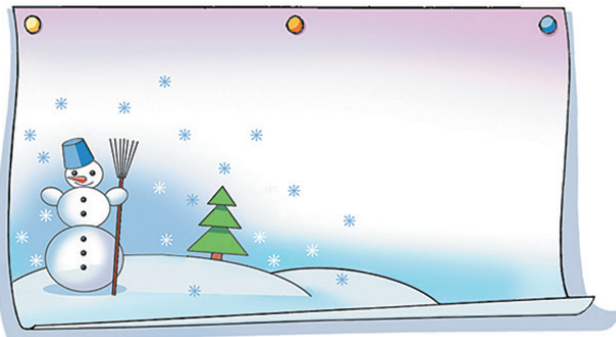

Намалюй кумедного сніговичка.

Колективна робота. Створи разом із друзями композицію «Танок сніговиків».

Поясни Лясольці, яке із зображень розміщено правильно.

Продовж історію, яку склав Барвик про сніговичка.

14. ЗИМОВІ СВЯТА

Незабаром Новий рік. Без святого Миколая та прикрашеної ялинки не можна уявити це чудове зимове свято!

Дж. Л. П'єрпонт. «Jingle Bells» (Дзвіночки дзвонять).

Чи знайома тобі ця музика? Які почуття вона викликає? Про що можна дізнатися із цієї картини?

Придумай до загадки мелодію та музичний супровід за поданим ритмом.

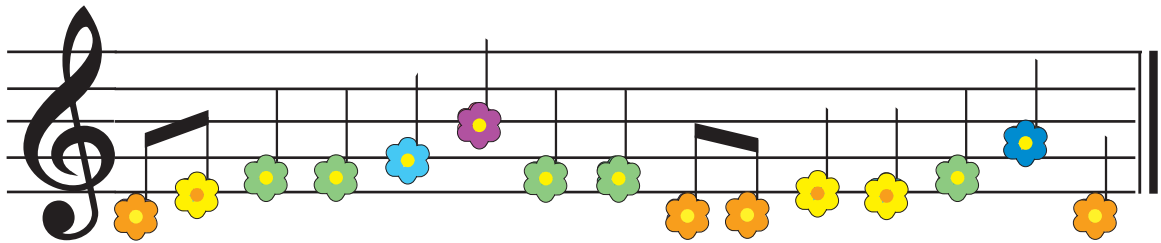
Хто ма-лю-нок на вік - ні зма-лю-вав о-тут ме - ні?

СВЯТИЙ МИКОЛАЙ

Музика А. Олєйнікової Слова В. Чайковської

Ми-ко-лай, свя-тий доб-ро-дїй, мчить на са-нях до ма-лят.

! Узявши дихання, вимовляй слова м'яко й чітко.

Продумай темп, силу гучності, характер мелодії, щоб пісня звучала весело. Допоможи Барвику дібрати слова, щоб схарактеризувати музику.

ШВИДКА

ПОВІЛЬНА

ВЕСЕЛА

СУМНА

ГУЧНА

ТИХА

Підготуй до новорічного свята музичний подарунок близьким — виконай танок, пісню, вірш.

14. ЗИМОВІ СВЯТА

Святкування Нового року з нетерпінням чекають дорослі та діти. Вони прикрашають оселі, новорічну ялинку.

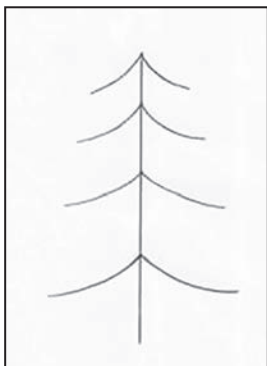
Що зображено на картині? Як ти думаєш, де і коли відбуваються ці події? Кого зобразив художник? Який настрій у дітей? За допомогою яких кольорів передано святкову атмосферу?

Розважатися біля ялинки завжди весело. Спробуй намалювати новорічну красуню відбитками пальчиків, кришечок від пляшечок. Учись послідовно зображувати ялинку.

Варіант 1

Варіант 2

Розглянь, як Барвик учився малювати дерева. Спробуй і ти.

15. РАДІЙТЕ! СВЯТО ЙДЕ!

Узимку так багато свят! Одним з найулюбленіших в Україні є Різдво. На Різдво співають **колядки**, вітаючи одне одного з народженням Христа. **Щедрівками** вітають з Новим роком.

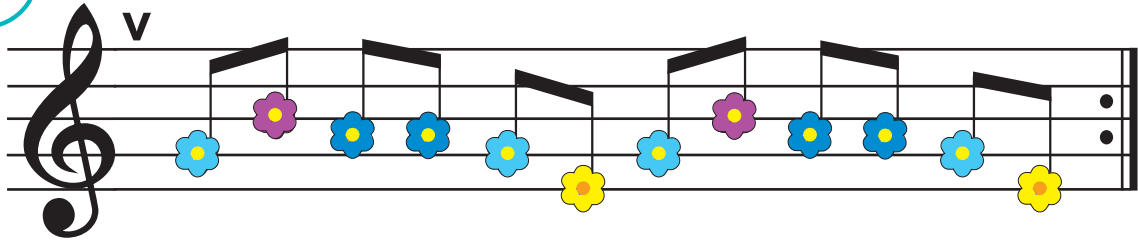
Колядка «Бог ся рождає!».

Розкажи про свої враження від картини. Що роблять її персонажі?

КОЛЯДКА

Ра-дуй-те-ся, лю-ди! У нас свя-то бу-де!
Бо-гу сві-чу став-те, а нам пи-ріг дай-те!

Проспівай відомі тобі колядки та щедрівки.
У якому темпі зазвичай виконують ці пісні?

Пісні можна виконувати з інструментальним супроводом і без нього.

Знайди серед зображених інструментів музичні.
Які з них можна використати для супроводу ко-лядки, щедрівки?

Дізнайся про традиції святкування Різдва та Нового року. На дозвіллі за бажання вивчи віншування і привітай ним на Новий рік.

15. РАДІЙТЕ! СВЯТО ЙДЕ!

Діти на Різдво співають колядки і дарують усім святковий настрій. Рідним та друзям надсилають вітальні листівки та веселі смайлики електронною поштою.

Долучись до Всеукраїнського проекту «Дивовижна поштівка». Придумай святковий підпис до картини.

Варіант 1. Уночі темно. Для безпечного пересування вулицями створи флікер (наклейку, що відбиває світло в темряві) з новорічними символами (картон, тканина, світловідбивна стрічка).

Варіант 2. «Різдвяне янголятко» (створи відбитки долоньок, домалюй зображення фарбами).

Привітай друзів зі святами. Чи вмієш ти користуватися електронною поштою? Зроби світлину своєї роботи, надішли друзям електронною поштою.

ПЕРЕВІР СЕБЕ!

Завдання Лясольки:

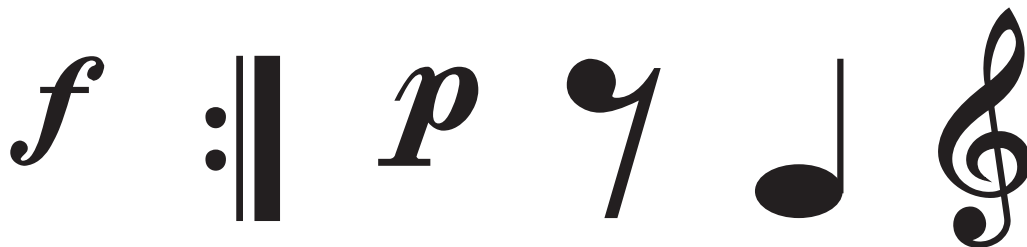
1. За ілюстраціями пригадай вивчені пісні та заспівай.

2. Розкажи, як потрібно поводитися під час співу.

3. Які бувають музичні звуки?

4. Назви музичні знаки:

Завдання Барвіка:

1. Пригадай картини, які тобі найбільше сподобалися. Що на них зображено?
2. Чим користуються художники у своїй творчості?
3. Визнач, які метелики намальовані теплими кольорами, а які — холодними.

4. Назви основні та похідні кольори на квітці.

Завдання **Лясольки** та **Барвика**:

1. Добери до картин музичні твори, подібні до них за настроями.

2. Якими кольорами можна передати настрій музики п'єс?

Л. Колодуб. «Лялька співає». Р. Шуман. «Сміливий вершник».

3. Розклади слова у відповідні мистецькі скрині. Яке слово «зайве»?

мелодія

куплет

звук

палітра

пісня

темп

танець

картина

колір

мультфільм

лінія

музична

образотворча

СЛОВНИЧОК

Абетка Лясольки

Музичні звуки — звуки, які співають або виконують на музичних інструментах. Звуки бувають високі та низькі, довгі та короткі, гучні й тихі.

Мелодія — основа, душа музики.

Пісня — музичний твір, призначений для співу.

Танець — вид мистецтва, рухи під музику.

Абетка Барвика

Кольорі:

основні: жовтий, червоний, синій;

похідні: зелений, оранжевий, фіолетовий;

тєплі: жовтий, оранжевий, червоний;

холóдні: блакитний, синій, фіолетовий.

Палітра — спеціальна дощечка, на якій художники змішують фарби.

Художник — людина, яка малює картини.

Абетка **Лясольки** і **Барвика**

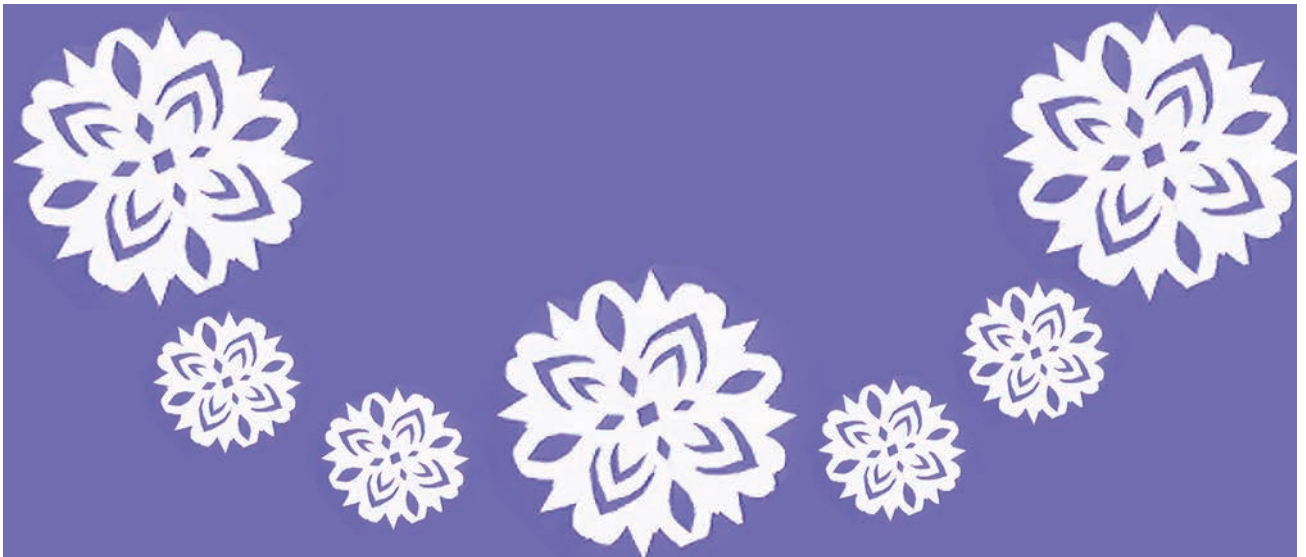
Ритм — чергування коротких і довгих звуків у музиці; повторення або чергування кількох елементів в образотворчому мистецтві, зокрема в орнаменті.

Ритм в музиці

Хто ма-лю-нок на вік - ні зма-лю-вав о-тут ме - ні?

Ритм в образотворчому мистецтві

НОТНИЙ ДОДАТОК

(текст для читання дорослими)

ПРИЛЕТІВ КОМАРИК

Музика народна Слова *В. Гончарук*

Помірно

На-су - ну-ли хма-ри, приле - тів ко - ма - рик,
ка-же: «Бу-де дощ! Ду-же силь-ний дощ!»

1

Насунули хмари, прилетів комарик,
каже: «Буде дощ! Дуже сильний дощ!»
Дзз-з...

2

Бджілки це почули, залетіли в вулик —
«Буде сильний дощ! Дуже сильний дощ!»
Дзз-з...

3

Заховались мушки в лопушка під вушком,
і почався дощ, дуже сильний дощ. Кап-кап-
кап...

НА МІСТОЧКУ

Музика А. Філіпенка Слова Г. Бойка

Жваво

Че-рез міст пе-ре-йти тре-ба нам, ма-ля-там,
щоб гри-би, щоб гри-би в лі-сі по-зби-ра-ти.
На міс-точ-ку вов-чик спо-чи-ва-є,
на мі-сто-чок ді-ток не пус-ка-є.

1

Через міст перейти
треба нам, малятам,
щоб гриби, щоб гриби
в лісі позбирати.
На місточку вовчик спочиває,
на місточок діток не пускає.

2

Він гарчить, він гарчить,
клацає зубами:

— Не пущу, не пущу
діток за грибами.

Вийшов козлик з зеленого гаю,
він сердито вовчику гукає:

3

— Заколю, заколю
я тебе рогами,
затопчу, затопчу
я тебе ногами.

Вдарив козлик вовчика рогами —
покотився він у воду прямо!

4

Ми йдемо, ми йдемо
мостом через річку,
несемо, несемо
козлику травичку.

Ой, спасибі, козлику рогатий,
що поміг нам вовчика прогнати.

КАП-КАП-КАП

Музика і слова *Н. Май*

Хмарка біла - бі - ла в небі го-лу - бім

раптом потем - ні - ла і по - чув-ся грім.

Дощик не ба - рив - ся, він спі- вав пі - сні,

у вік - но на - стуку- вав ме - ні.

Приспів

Дощик ка-па - є зі стріхи: кап - кап - кап,

я сту - па-ю тихо - тихо: кап - кап - кап.

Сумно йти ме - ні по суші: кап - кап - кап,

я гу - ля-ю по ка - люжах: кап - кап - кап.

1

Хмарка біла-біла в небі голубім
раптом потемніла і почувся грім.
Дощик не барився, він співав пісні,
у вікно настукував мені.

Приспів

Дощик капає зі стріхи: кап-кап-кап,
я ступаю тихо-тихо: кап-кап-кап.
Сумно йти мені по суші: кап-кап-кап,
я гуляю по калюжах: кап-кап-кап.

2

Крапельки сріблясті, сонечка привіт,
умивають рясно цілий білий світ.
Всім навколо сумно, тільки я сміюсь,
я дощу ні краплі не боюсь.

Приспів

ПІСНЯ СНІГОВИКІВ

Музика і слова *Н. Рубальської*

Ми—ма - лі сні - го-ви - ки, злі - пле - ні зі
сні - гу. Сто - ї - мо ми у дво - рі
ді - тво - рі на вті - ху.

1

Ми — малі сніговики,
зліплені зі снігу.
Стоїмо ми у дворі
дітворі на втіху.

2

Тільки випаде сніжок —
мітли ми візьмемо
і доріжки у садку
жваво підметемо.

З М І С Т

Любі першокласники та першокласниці! 3

РОЗДІЛ І. МИСТЕЦТВО — ЧАРІВНЕ ВІКНО У СВІТ

1. Перший раз у перший клас...	4
2. Мої друзі	8
3. Моє довкілля	12
4. Світ навколо тебе	16
5. Лялькові настрої	20
6. Дитячі захоплення	24
7. Осінній ярмарок	28
8. Моя Україна багата й гостинна	32
9. Краса рідної землі	36
10. Веселковий дивограй	40
11. Різні барви у природи	44
12. Зимові ритми	48
13. Святкові перетворення	52
14. Зимові свята	56
15. Радійте! Свято йде!	60
<i>Перевір себе!</i>	64
Словничок	68
Нотний додаток	72

Навчальне видання

МАСОЛ Людмила Михайлівна
ГАЙДАМАКА Олена Василівна
КОЛОТИЛО Оксана Миколаївна

МИСТЕЦТВО

**Підручник інтегрованого курсу для осіб
з особливими освітніми потребами**

(Н 54.1 – Н 54.2)

1 клас

(у 2-х частинах)

ЧАСТИНА 1

Рекомендовано Міністерством освіти і науки України

**Видано за рахунок державних коштів.
Продаж заборонено**

Підручник відповідає Державним санітарним нормам і правилам
«Гігієнічні вимоги до друкованої продукції для дітей»

Редактор *Алла Кравченко*
Обкладинка, макет, художнє оформлення,
підготовка ілюстрацій до друку *Юлії Куш*
Педагогічні малюнки *Оксани Колотило*
Верстка *Клари Шалигіної*
Коректор *Інна Борік*

Використані репродукції творів образотворчого мистецтва:

С. 6. К. Жерард. Моє місто. С. 8. В. Волегов. Діти; А. Логінова. Моя конячка. С. 10. М. Маркус. С. 11. Д. Денисова. З днем народження. С. 14. О. Кваша. Фрагмент ілюстрації до книги Р. Скиби «Кожному по скибці». С. 16. Ю. та Л. Шевченки. Два метелики. С. 18. Ган Ін-Сан. Метелики. С. 20. Д. Денжл. Ляльковий лікар. С. 22. Є. Гапчинська. С. 24. І. Ліфшиц. Діти. С. 28. Г. Тот. Натюрморт. С. 30. В. Дибенко. Плоди літа. С. 32. М. Тимченко. Співуча Україна. С. 34. О. Кваша. С. 36. М. Приймаченко. Їде осінь на коні. С. 38. О. Косар. Осінь. С. 40. О. Збруцька. Райдуга. С. 46. А. Дерен. У човні. С. 48. Є. Гапчинська. Сніг іде. С. 54. Р. Дункан. С. 56. М. Енгельбрайт. С. 58. Л. Мартін. Різдвяні листівки. С. 60. І. Горобчук. Вертеп. С. 62. Н. Курій-Максимів. Колядник; С. Панчишин. Колядоньки.

Формат 84×108/16. Ум. друк. арк. 8,4. Обл.-вид. арк. 4,19.
Тираж пр. 1 349. Вид. № 0061. Зам. № .24-07-0901.

ТОВ «Гене́за», вул. Генерала Алмазова, 18/7 (літ. В), офіс 404, м. Київ, 01133, Україна.
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи серія ДК № 7692 від 24.10.2022.

Віддруковано у ТОВ «ПЕТ», вул. Максиміліанівська, 17, м. Харків, 61024.
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи серія ДК № 6847 від 19.07.2019.